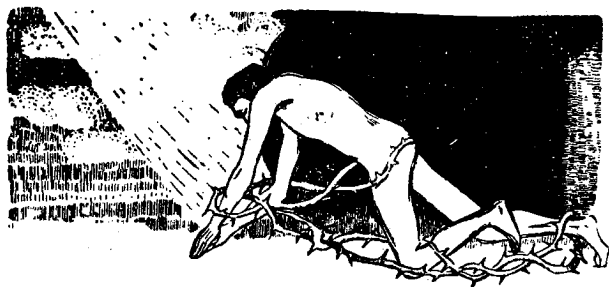

EETU SALIN

VEROT VALLANKUMOUKSEN VAIKUTTIMINA

VEROT VALLANKUMOURSEN VAIKUTTIMINA

KIRJOITTANUT
EETU SALIN

PORISSA OSUUSKUNTA KEHITYS R. L.

OSUUSKUNTA KEHITYKSEN R.L.
KIRJAPAINOSSA PORISSA 1914

Pitääkseen mahdollisimman kauvan pystyssä nykyistä anastukselle ja riistännälle perustuvaa kapitalistista yhteiskuntajärjestelmää, pyrkivät kaikkien kapitalististen valtioiden valta-ainekset vuosi vuodelta yhä enemmän ja enemmän lisäämään sotavarustuksiaan. Tämän imperialistisen politiikkansa kautta ja avulla anastavat ne toisiltansa uusia riisto-alueita — siirtomaita — sekä kiristävät keskinäisiä kauppaa- ja tullisuhteitansa, selittäen muka valvovansa oman valtionsa, oman kansansa taloudellisia etuja. Mutta kun nuo suunnattomat sotavarustukset maksavat vallan huikeita summia, täytyy jokaisen valtion vallassapitäjäin keksiä yhä uusia tulolähteitä lisääntyvien sotilasmenojensa peittämiseksi.

Vallassa olevien luokkien etujen ja harrastuksen mukaista taas on aina ollut vierittää verotaakka, „sorrettujen omistusta vailla olevien luokkien niskoille, julkisesti tai peittelevästi, suoranaudessa tai epäsuorassa muodossa“. Imperialistisen politiikan aiheuttama hirvittävä verotaakka siirretään siis myöskin tullien ynnä muiden kulutusverojen muodossa, — joiden suurta rasittavuutta kansan pohjakerrokset eivät täydellisesti tajua, — köyhälistöluokan kannettavaksi.

Sellaisissa maissa kuin Suomi, joissa kapitalistiluokka ei suorita valtiolle edes pienintäkään varallisuusveroa, ja jossa välillisellä verotuksella kannetaan $\frac{2}{3}$ osaa

valtion kaikista tuloista ja jossa vielä tämän lisäksi aijotaan toteuttaa köyhälistöluokkaa suuresti rasittava viljatulli, tulee työväestö lähes yksinomaan kantamaan koko sen imperialistisen politiikan painon, joka Suomen osalle on Venäjän taholta vieritetty.

„Tie valtaan“ nimisessä kirjasessaan sanoo Karl Kautsky, että „Saksan valtakunnassa on luonnollisesti suurimmat rasitukset pantu työmiesten kannettaviksi. Taloudellisen kukoistuksen, alhaisten elintarvehintojen ja ammattiyhdistysten voittojen aikanakin olivat nämä jo hyvin raskaat. Talouspulan, hintojen kallistumisen ja yrittäjäliittojen ylivallan aikoina ne käyvät aivan mahdottomiksi kantaa.“ Ja profeteeratessaan uudesta vallankumous-aikakaudesta, imperialistisen politiikan tullessa, ponnistuskohdaksi vallitsevan järjestelmän kumoamisessa, hän kirjoittaa: „Niin kauvan kuin maailman politiikkaa harjoitetaan, täytyy kilpavarustusten mielettömyyden kasvaa täydelliseen nääntymiseen saakka. Tämä mielettömyys kohoaa yhä aina siihen saakka kunnes työväenluokka saa niin paljon voimia, että se kykenee määräämään valtion politiikan, voittamaan imperialismiin ja asettamaan sen sijaan sosialismin. Mitä kauvemmin varustuskilpailua kestää sitä raskaammiksi käyvät jokaisen kansan rasitukset. Sitä enemmän koittaa myöskin jokainen luokka sysätä ne toisten kannettaviksi, sitä enemmän kärjistää varustuskilpailu luokkavastakohtia.“

Mutta jos luokkavastakohtien kärjistyisestä verotusolojen perusteella voidaan vetää aina vallitsevan järjestelmän kumoukseen saakka ulottuva johtopäätös

maissa sellaisissa kuin Saksa, jossa suoranainen valtiolle menevä tulo- ja varallisuusverotus — etenkin muutamissa valtioissa esim. Saksissa — tekee noin puolet koko veromäärästä, niin kuinka paljon enemmän onkaan silloin syytä luokkavastakohtien kärjistykselle maassa sellaisessa kuin Suomi, jossa tulo- ja varallisuusveroa ei ole laisinkaan, jossa koko valtion rahatalous jo nykyäänkin „kokonaan lepää“ kulutusverojen perusteella, kuten Suomen raha-asiain selostaja porvarillinen E. Nevanlinnakin teoksessaan „Suomen raha-asiat“ aivan peittelemättä tunnustaa.

Suomen suurinkin kapitalisti suorittaa valtiolle ainoastaan sen saman vaivaisen 2 markkaa vuodessa, minkä köyhinkin työmies. Ja tätä veroa kehtasi 1863 vuoden valtiovaliokunta, jonka ehdotuksesta se aateliston siihen astisen ehdottoman verovapauden tilalle laiksi hyväksyttiin, nimittää siksi „suojelusmaksuksi“, jonka kautta *varakas* samoin kuin köyhinkin kansalainen nauttii „valtioelämän tuottamia etuja“.

Mitä ovat sitten nuo kapitalistisen valtioelämän tuottamat edut kapitalistiluokalle sekä köyhälistölle? Edellisille ne merkitsevät mielivallan, riistämisen ja nautintojen oikeutta, jälkimäiselle tottelevaisuuden, kärsimysten ja kurjuuden velvollisuutta.

Tuo kaikille kansalaisille asetettu „yhtäläinen suojelusmaksu“ (henkiraha) ei kuitenkaan tuota vuotuisesti edes poliisilaitoksen, vankienhoidon ja tuomioistuinten ylläpitoon tarvittavia varoja, joita ennen kaikkea tarvitaan kapitalistisen valtion tarkoittaman suojeluksen antamiseksi turvateilleen. Eikä siinä kyllin. Kapita-

listisen yhteiskunnan „sisäinen vihollinen“ on riistämisen alaiseksi pakotettu työväenluokka. Sen kurissa pitämiseksi ei aika-ajottain saata riittääkään parhaimmassakaan tapauksessa verrattain vähälukuinen poliisi-voima. Tätä varten tarvitaan lisäksi pikkuvaltioissakin sotilasmahti. Mutta sehän nielee huikeasti valtion varoja. Herää varsin vakava kysymys niiden kokoomisesta sillä tavalla, että kapitalistiluokan verovapaus todellisuudessa, ehkä ei näennäisesti, säilytetään. Ja viisaaksi kutsutut valtiomiehet löytävät aina silloin tällöin jonkun uuden välillisen verotusmuodon, joiden avulla kansan pohjakerrokset, tuo kurissa pidettävä työväenluokka, saadaan lähes huomaamattaan maksamaan sotilasmenoihin tarvittavat miljoonat.

Köyhälistön nälkävyötä moinen menettely kyllä kiristää. Tullien y. m. kulutusverojen kautta elintarve- ynnä muita välttämättömyystavaroita vuosi vuodelta yhä kallistutetaan. Mutta jos tyytymättömyyden oireita tämän vuoksi alkaa ilmetä työväenluokassa, niin on kapitalistisen yhteiskunnan velvollisuus hankkia kapitalistiluokalle riittävät takeet yhteiskunnallisen rauhan ja turvallisuuden säilymisestä, koska kerran jokainen kapitalisti maksaa kokonaista kaksi markkaa vuodessa „suojelusmaksua“ valtiolle. Silloinhan ei auta muu kuin lisätä poliisi- ja sotilasvoimaa ja kiristää taas uusia veroja. Taas uutta tyytymättömyyttä ja taas uusia veroja. Siinä se logiikan rautainen rata jota myöden kapitalistinen yhteiskuntaomnibus kiittää yhä lisääntyvällä vauhdilla ilmeistä perikatoansa kohti.

Omaan mahdottomuuteensa se vihdoin pysähtyy, sen täytyy pysähtyä.

Kapitalistisen yhteiskunnan verotusprinsiippi, vierittää verotaakka köyhälistöluokan kannettavaksi, täytyy lopulta johtaa samaan tulokseen kuin feodaalisenkin yhteiskunnan verotusolot. Minkälaiset ne olivat sekä mihin ne johtivat se käy ilmi seuraavasta.

Feodaalivaltion verotus- ja luokkasuhteet.

Keskiajan feodaalivaltion luokkajaon ja sille perustuvan verotusperiaatteen tulkitsee lyhimmittäin seuraava Sens'in arkkipiispan lausunto: „Kirkon vanha tapa sen kukoistuksen aikana oli se, että kansa antoi valtion tarpeisiin omaisuutensa, aateli verensä, papisto rukouksensa.“ Tämän vastauksen sai Ludvig XIII ministeri Richelin v. 1641 vaatiessaan papistolta ylimääräisenä verona 6 miljoonaa frangia valtion tarpeitten avustamiseksi.

Ranskassa olikin feodaalinen — läänityslaitokselle perustuva — valtiomuoto kehittynyt huippuunsa. Saadaksemme selvimmän kuvan tämän aikaisen valtiolaitoksen luokka- ja verotussuhteista on meidän silmälaitava Ranskan oloja ennen suurta vallankumousta v. 1789.

Siitä me parhaiten näemme kuinka tyysten „kansaa“ todellakin „antoi valtion tarpeisiin omaisuutensa“. Ranskan suuri vallankumous myös sittemmin antaa selvimmän vastauksen tämän verotus- ja luokkajärjestelmän seurauksista johdettuun kysymykseen.

Keskiajan valtiorakenteesta ja sen määräävästä periaatteesta tekee Ferd. Lassalle asian ytimeen käyvän sekä samalla yksinkertaisen selostuksen „Työväen oh-

jelma“ nimisessä esitelmässään. Paremmin ymmärtääksemme myöhemmin selvitettäviä olosuhteita, lainaamme tuosta Lassallen selostuksesta seuraavat otteet:

„Maanomistus pitää keskiaikana joka suhteessa valtikkaa. Se on painanut erityisen leimansa kaikkiin sen ajan laitoksiin ja koko elämään; se on katsottava sen ajan hallitsevaksi periaatteeksi.

Syy siihen, että maanomistus oli sen ajan vallitseva perusaate on sangen yksinkertainen. Se riippuu sen ajan taloudellisesta tilasta ja tuotantotavasta. Kauppa oli silloin vielä vähän kehittynyt, teollisuus vieläkin vähemmän. Tämän yhteiskunnan tulot, sen pääasiallisin rikkaus, sisältyi niin muodoin suurimmaksi osaksi maatalouteen. Tästä oli yksinkertaisena seurauksena se asiain tila, että maanomistus ja ne joitten käsissä maa oli — kuningas, aateli ja papisto — muodostivat tuossa yhteiskunnassa joka suhteessa hallitsevan aineksen. Katsottakoon mitä keskiajan laitosta tahansa, aina astuu tämä ilmiö uudestaan silmiimme. Ensinnä ja huomattavimmin esiintyy se sen kautta muodostuneessa julkisen vallan rakenteessa eli läänityslaitoksessa. Tämä johtui siitä, että kuninkaas, ruhtinaas ja muut korkeat herrat luovuttivat toisille herroille ja ritareille maankappaleita, n. s. läänitysalueita, nautittavaksi ja hallittavaksi, jota vastoin saajan piti luvata auttaa lääninherrojansa heidän sodissaan ja taisteluissaan sekä persoonallisesti että väestöllänsä.“

Tästä keskiajan yhteiskunnan taloudellisesta tilanteesta seurasi, että maata viljelevä, mutta vain sangen vähässä määrässä sitä omistava kansan enemmistö

muodosti sen veroa maksavan luokan, joka antoi „omaisuutensa valtion tarpeisiin“.

Ranskan vallankumouksen puhjetessa laskettiin etuoikeutettujen luokkaan kuuluneen 270,000 henkeä, joista aatelisia 140,000, jakaantuneena 25—30,000 perheeseen, ja 130,000 pappia, joista munkit ja nunnat tekivät enemmän kuin puolet koko lukumäärästä. Maan koko asukasluku laskettiin silloin 26 miljoonaksi. Mutta Ranskan maa-alueista kuului sitä vastoin yksi viidesosa valtiolle, toinen viidesosa aatelille ja kolmas viidesosa papistolle, ainoastaan jäännös kaksiviidettäosaa kuului valtion verokuormaa kantavalle 25 miljoonaiselle kansalle. Etuoikeutetut luokat omistivat niin ollen enemmän puolen maasta ja epäilemättä arvokkaimman osan siitä. Yksistään hengellisen säädyn omaisuus arvioitiin noin neljän miljaardin markan arvoiseksi, josta vuotuiset tulot tekivät 80 à 100 miljoonan vaiheilla. Tämän lisäksi on papiston vuosituloihin laskettava 123 miljoonaa vuotuisesti tuottavat kymmenykset, sekä lahjat ja muut antimet, joista mitään numeroita ei voida esittää. Muutamat yksityiset kirkkoruhtinaat saivat sitä paitsi aivan huikeita korkotuloja, niin esim. Clairvaux'in apotti 3 à 400,000 livreä vuodessa ja Strassburgin arkkipiispa yli yhden miljoonan. Olipa seutuja, joissa kirkon ja papiston tilukset tekivät kolmeneljättäosaa koko maaomaisuudesta. Ja kuitenkin lausui pappis-sääty v. 1614, että „se olisi Jumalan valtakunnan häpäisemistä, jos papistoa verotettaisiin“.

Että aateliston tulot ja rikkauudet olivat vieläkin suuremmat, sitä tuskin tarvinnee mainita säädystä, jossa

luokkaennakkoluulot ja perinnöllinen sukuylpeys ovat kiihoittamassa omaisuuksien keräämiseen ja pysyttämiseen säädyn huostassa. Orleansin herttualla yksistään oli vuotuisia korkotuloja 11 ¹/₂ miljoonaa markkaa. Kuninkaallisten prinssien eläkkeitä varten oli luovutettu lähes seitsemäsosa Ranskan pinta-alasta. Mutta ei siinä kyllin, että etuoikeutetut omistivat nuo äärettömän suuret tilukset sekä vuositulot, he olivat sitäpaitsi — kuten jo edellä on viitattu — joko kokonaan verovapaita tahi ainoastaan hyvin vähäisessä määrässä verovelvollisia ja kaikellaisten poikkeussäädösten ja erikoisvapautusten alaisia.

Valtion tärkein vero, n. k. *la taille*, oli osaksi maa-vero, osaksi henkilökohtainen vero. Tämän veron jälkimäisestä osasta olivat etuoikeutetut kokonaan vapautetut, ja maaverokin rasitti vain sellaista aatelistolle kuuluvaa peltomaata, jota omistaja itse ei viljellyt. Kun aateliston peltomaat tavallisesti olivat pois vuokratut, täytyi vuokraajan (talonpojan) maksaa siitä tuleva maa-vero. Aateliston omassa viljelyksessä olevat pellot, niityt, puistot, metsät ja viinitarhat olivat kokonaan verosta vapaina, vaikka niiden yhteenlaskettu arvo nousi 432 miljoonaan markkaan. Tämän lisäksi löytyi vielä joukko henkilökohtaisia ja paikallisia poikkeuksia, milloin vanhan tavan, erittäin ansiokkaan suvun, tai muukalaisuuden vuoksi suotuja erikoisvapautuksia, milloin etuoikeutettujen maat jossain piirikunnassa olivat kokonaan vapautetut verosta. Mutta kun kannettavan veron kokonaissumma oli ennakolta määrätty koko valtakunnalle, niin lankesi veroa maksavien lisärasitukseksi sekun

osa, josta ylemmät luokat vapautuivat. Tämä laskuperuste muodostui veronmaksajille sitäkin raskaammaksi, kun sitä noudatettiin myös muiden ulostekojen kannossa.

Kaksi muuta suoranaista veroa, *la capitation* (henkilökohtainen maksu) ja *les vingtiomes* (kaksikymmenysraha) rasitti tosin poikkeuksetta kaikkia maallikkoja, mutta kun ne laskettiin edellä mainitun *la tailles* suorituksessa noudatetun mittakaavan mukaan, tuottivat ne aatelistolle paljon lievemmän rasituksen kuin alemmille yhteiskuntaluokille.

Veronkantajat eivät myös olleet kovin tarkkoja veron kiskomisessa aatelisilta. „Kantomiehet katsovat velvollisuudekseen hellävaroen kohdella ylhäisiä, josta on tullut seurauksia, että heidän kapitatsiooniveroistansa ja kaksikymmenesrahoistansa on sangen vanhoja ja liian suuria saatavia“, kirjoittaa rahaministeri Necker. „Teidän tuntehikas sydämenne“, kirjoitti muuan aatelismies kuninkaalliselle virkamiehelle „ei ole koskaan suostuva siihen, että minun säätyiseni perheenisän maksettavaksi määrätään yhtä korkea kaksikymmenes, kuin aatelittoman perheenisän“. Ja mitä rikkaampi aatelismies, sitä taitavammin hän tavallisesti osasi vapautua veronmaksusta. Orleansin herttuan kerrotaan itse sanoneen, että hän vuosittain maksoi 300,000 markkaa vähemmän veroa kuin mitä hänen olisi tullut maksaa, jos taksoitusviranomaiset olisivat olleet ankaria. Hallitsijasukuun kuuluvat prinssit suorittivat ainoastaan 188,000 markkaa vuosittain 2,400,000 asemasta. Tunnettu kuningasmielinen rahaministeri Calanne vakuut-

taa, että kaksikymmenysmaksu olisi tuottanut valtiolle kaksi kertaa enemmän, jollei aatelisto olisi siitä ymmärtänyt suoriutua niin vähällä.

Kolmannen säädyn jäseniin, talonpoikiin ja työmiehiin nähden, eivät veronkantajat sitävastoin osoittaneet hempeämielisyyttä, vaan harjoittivat he tointansa näitä kohtaan sellaisella säälimättömyydellä, jolle vertoja ei löydy. Ulosmittauksissa oli oikeudenpalvelijoilla, tai paremmin sanoaksemme vääryyttä harjoittavilla ryöstövouteilla ja voitonhimoisilla veron vuokraajilla, seppä mukanansa, joka mursi kaikki lukot auki. Huonekalut, pitovaatteet, elintarpeet, yksinpä ovien ja ikkunain rautahelatkin, sanalla sanoen kaikki mikä vaan voitiin rahaksi muuttaa, raastettiin pois ja myytiin polkuhinnasta. Verojen kokoilijat kohtelivat alhaissäätyistä väestöä ryöstönhaluisemmin ja häikäilemättömämmin kuin sotamiehet sodan aikana viholliskansan väestöä. Ja kuinka suuressa mittakaavassa tuollaista ryöväystä harjoitettiin, sekä miten ankarasti lainkäyttö oli moisen riistämisen tukena, siitä saa jonkunlaisen käsityksen kun mainitsemme, että yksistään suolavero — erään ylitarkastajan ilmoituksen mukaan — aiheutti vuosittain noin 4,000 ulosmittausta, 3,400 vangitsemista ja 500 raipparangaistus-, maastakarkoitus- tai kaleerirangaistus-tuomiota.

Raskaitten ja tuolla säälimättömällä ankaruudella kiskottujen suoranaisten verojen lisäksi keksittiin jo keskiajalla myös useita välillisiä veroja, niinkuin jo mainittu suolavero, viininvalmistusvero, kymmenissä eri paikoissa suoritettavat tullit y. m., joitten rasitta-

vaisuutta lisäsi vielä se, että hallitus tavallisesti vuokrasi ne vuosittain — samoin kuin jo Roomassa oli tapana — enimmäen tarjoovalle rahamiehelle. Kun tämä verojen ylivuokraaja luonnollisesti tahtoi saada, ei ainoastaan omat rahansa takaisin, vaan mahdollisimman paljon päällekin, niin ymmärtää helposti sen häikäilemättömyyden verojenkantotavassa, minkä sellainen järjestelmä aiheutti.

Maakunnissa, joissa suolavero (*la granle gabells*) oli voimassa — edellä on jo mainittu, etteivät verot kaikkialla olleet samanlaiset — myytiin tätä välttämättömyystavaraa 15—17 sou'sta naulalta (1 sou noin 5 penniä), siis monin kerroin kalliimmasta kuin mitä tavaran arvo todellisuudessa oli. Suolan kulutus henkilöä kohti oli sen lisäksi laissa määrätty. Jokaisen seitsemän vuotta vanhemman henkilön velvollisuus oli ostaa 7 naulaa suolaa. Ja tämä suolamäärä piti suurien sakkojen uhalla kuluttaa ainoastaan jokapäiväiseen ruuanlaittoon ja pöytäsuolana. Jos talonpoika mainitulla suolalla suolasi esim. porsaansa lihat ja tämä tuli viranomaisten tiedoksi — ilmiannosta sai palkinnon — niin sai hän maksaa 300 markkaa sakkoa sekä päälliseksi menetti porsaansa tai minkä muun teuraseläimen tahansa. Suolaamiseen piti käyttää toista vielä kalliimpaa suolaa, sillä soutakaan ei saanut estää joutumasta veronvuokraajan taskuihin. Suolan valmistaminen merivedestä oli sen takia myös 20—40 markkaan vaihtelevan sakon uhalla kielletty, ja ne luonnolliset suolalähteet, joita löytyy muutamain paikoin Ranskassa, tukittiin vuosittain, jotta ylivuokraajan tulot eivät vain vähentyisi.

Noiden edellä mainittujen suoranaisten verojen, kuten: maa-, henki-, omaisuus- ja kaksikymmenysveron sekä juuri puheena olleen kulutusveroksi nimitettävän suolaveron lisäksi, rasiitettiin Ranskan viiniviljelysseutujen väestöä ehkä vieläkin raskaimmin viiniveronimijäsellä valmistus- ja myyntiverolla sekä tullikustannuksilla. Viiniviljelijän oli ensinnäkin suoritettava 600 markan arvoisesta viinimäärästä valmistusveroa 30 markkaa ja myyntiveroa 65 markkaa. Ostajan puolestaan piti samasta viinistä suorittaa 75 markkaa. Tämän kaiken lisäksi oli tavara kuljetettava määräpaikkaansa viiniveron vuokraajan määräämää tietä; jos se tavattiin jollakin muulla tiellä otettiin se takavarikkoon. Ja kun Ranskassa, kuten muissakin keskiajan valtioissa, oli jokainen lääninherra oikeutettu kiskomaan kauttakulikutavarastakin tullia tullessa hänen alueensa rajalle, — Loiren alkujuoksusta Nantes'iin oli 74, Rhonella ja Saanella 60, Caronnella 10 eri tulliasemaa — niin oli viinilastista, joka jokea Languedasista, Dauphinesta tai Roussillonista lähetettiin Pariisiin, 15—16 eri tulliasemalle suoritettava 40 eri maksua, jotka yhdessä Pariisissa suoritettavien maksujen kanssa tekivät noin 200 markkaa. Seurauksena tuosta nylkemisestä oli, että viiniviljelijät monin paikoin viinimaakunnissa pitivät edullisempina jättää viinimäkensä hoitamatta ja kuljeksivat sensijaan yltympäri elatustaan kerjäten. Champagnen maakunnassa antavat viiniviljelijät toisinaan juosta jokeen viininsä päästäkseen noita maksuja suorittamasta. „Viiniviljelys merkitsee samaa

kuin köyhyys“, sanoi englantilainen matkustaja Arthur Youang v. 1788.

Edellä mainittujen verojen perästä rasittavaisuuteensa katsoen lähinnä huomattava oli tievero (*Carvies*), joka Neckerin ilmoituksen mukaan tuotti valtiolle 20 miljoonaa vuosittain, ja josta etuoikeutetut luokat myöskin olivat kokonaan vapautetut. Mutta kaikkien näiden lisäksi oli vielä joukko suoranaisia sekä välillisiä vähempiarvoisia veroja, niinkuin papiston kymmenykset, tilanomistajain läänityssaatat, leimamaksut y. m. Pitipä yksin vihkimisestä, lasten kastamisesta ja hautamisesta suorittaa valtiolle maksuja. Sillä sen tekosyyin nojalla, että maalaispapit siviiliregisteriä pitäessään eivät tarkoin noudata lain määräyksiä, perusti hallitus uusia virkoja, joiden hoitajain tehtävänä oli pitää luetteloja kastamisista, vihkimisistä ja hautamisista sekä määrätä niistä palkkiot. Noin 400,000 markasta myytiin niistä saatavat tulot taas veronvuokraajille, joiden kantomiehet nähtiin sittemmin epäpyhine käsineen kajoavan näihin kirkollisiin sakramentteihin. Ja voidakseen saada leimamaksuista enemmän rahaa, kiellettiin tekemästä pitempiä kuin yhdeksän vuoden vuokratrahteja.

Kaikella tällä ylenmääräisellä kiskomisella saatiin valtiokassaan kertyvä veromäärä Ludvig XIV loppuvuosina nousemaan noin 500 miljoonaan markkaan. Tämä summa jaettuna 25 miljoonaisen väestön kesken tekee 20 markkaa kutakin henkeä kohti vuodessa. Niinpä kerrotaankin, että esim. Bourgognessa oli sangen tavallista, että onnettoman päiväpalkkalaisen,

jolla ei ollut penniäkään omaisuutta, hartioille oli säilytetty 18—20 markan taille- ja kapitatsioniverotaakka sekä että Toulousen seuduilla oli jokaisen työmiehen, vaikka hänellä ei ollutkaan muuta kuin tyhjät kätensä ja ainoastaan 7—8 soum — noin 40 pennin — päiväpalkka, vuosittain maksettava 8—10 markkaa kapitatsioniveroa. Ja onpa laskettu, että 1770-luvun ranskalaisen talonpojan tuli maksaa valtiolle suoranaista veroa keskimäärin noin 53 prosenttia nettotuloistaan. Papiston kymmenykset ja tilanomistajan läänityssaatatavat veivät 28¹/₂ prosenttia. Lopuilla 18¹/₂ prosentilla nettotuloistaan piti talonpojan suoriutua monista välillisistä veroista, ja jäännöksellä — jos tosiaan mitään jäi jällelle — oli hänen elettävä vaimoineen ja lapsineen.

Nälkäkuolema ja kapinat verotuksen seuralaisina.

Että tällainen verojen kiskonta valtion puolelta läänitysherrain häikäilemättömän kiristyksen ja talonpojan omaisuuden anastuksen ja oikeuksien polkemisen ohessa vei talonpoikaisväestön ja koko köyhälistöluokan äärimmäiseen kurjuuteen, jopa johti suuret joukot suoraan nälkäkuolemaan, se olisi ehkä ajattelevalle lukijalle itsestäänkin selvä. Mutta kun tämän kirjotelman tarkoituksena on mahdollisimman painokkaasti huomauttaa kahdesta historiallisesta tosiasiasta, nimittäin: ensinnäkin siitä, että ylen korkeat, vaikka osittain peitetysäkin muodossa suoritettavat, kansan

vähävaraisimman osan kannettavaksi asetetut verot johtavat, ei ainoastaan köyhälistön nälkäkuolemaan, vaan myös sen yhteiskunnan perikatoon, joka itseänsä suojataksaan suuria ja yhä suurempia verotaakkoja kansan enemmistön kannettavaksi asettaa, niin anta-kaamme historian loihkia silmiimme se sääliittävä kurjuuskuva, mikä oli Ranskassa nähtävissä suuren vallankumouksen edellä.

Jumalan palvelijana saakoon vuonna 1729 autuaasti nukkunut Etripignyn kirkkoherra Jean Meslier ensimmäisenä puheenvuoron. Hän kirjoittaa testamentissaan — jota lukiessa itse Voltaire „värisi kauhusta“ — m. m. näin:

„Imartelijat ovat kuninkaillemme uskotelleet, että kuninkaas ovat alamaistensa ruumiin ja omaisuuden herroja. Niin uhraavatkin nämä sitten kaiken, tyydyttääkseen maineensa, kunnianhimonsa ja kostonsa pyyteitä. Mitä naurettavimpiin tekosyihin vedoten määräävät he alamaistensa maksettaviksi kaikenlaisia talle-, apu- ja muita veroja. Tuskin menee päiväkään niin, että ei säädetä uusia raskaita, anneta uusia julistuksia ja määräyksiä, ja voi elleivät talonpojat heti tottele. Kun he eivät kykene kyllin joutuisasti haalimaan kokoon niitä ylöttömiä summia, joita heiltä vaaditaan, silloin lähetetään heidän luokseen santarmeja, sotamiehiä ja muita samankaltaisia, joita heidän on pakko elättää ja palkata kunnes ovat verorästinsä maksaneet. Sillä ruhtinaitten ja heidän päämiestensä tarkoituksena on uuvuttaa kansa, tehdä se rutiköyhäksi ja kurjaksi, jotta se pysyisi alamaisempana ja kykene-

mättömänä milloinkaan nousemaan heidän auktoriteettiaan vastustamaan.“

„Kaikenlaisille tavaroille ovat kuninkaat määränneet tulleja ja veroja, saadaksean voittonsa kaikesta mitä ostetaan ja myydään. He asettavat niitä viinille ja lihalle, viinalle, oluelle ja öljylle, villalle, kankaalle ja pitseille, pippurille ja suolalle, paperille, tupakalle ja kaikenlaiselle viljalle. He maksattavat itselleen tuonti- ja vientimaksuja, tarkastusmaksuja ja saamismaksuja, avioliitto-, kaste- ja hautausmaksuja, he maksattavat itselleen kuoletuksista, suoritus sopimuksista, metsien ja puiden käyttämisestä, eikä paljon puutu etteivät he kannu maksuja tuulista ja pilvistäkin. Henkilöllä, joka kuninkaan maissa tahtoo käydä kauppaa, täytyy olla ilmestyskirjan juudanmerkki, kuninkaan vero- ja lupakirja, hänen miestensä antamat todistuskirjat: kuitteja, tullivapauslippuja, kuljetuskirjoja, passeja ja meripasseja, ellei hän tahdo joutua siihen vaaraan, että kuninkaallisen pedon vahdit pidättävät ja saattavat perikatoon hänet, ja että hänet tuomitaan rahasakkoihin, vankeuteen, galeriorjaksi, jopa kuolemaan.“

„Mihin silmääkin, näkee aina ihmisten oloissa ja elinehdoissa tavatonta epäsuhtaisuutta. Toiset näyttävät syntyneen vain tyrannimaisesti hallitukseen muita ja omistaakseen elämänsä alituisia huveja ja nautintoja varten, toiset vain ollakseen kurjia, onnettomia, alhaisia orjia ja huokaillakseen läpi elämänsä tuskassa ja hädässä. Tähän toiseen luokkaan, joka omistaa kaiken rikkauuden, kaikki tavarat, kaiken hovin ja lepoajan, kuuluvat kuningas ja prinssit, aateli ja papit sekä kaikki ne

rikkaat ja tyhjäätoimittajat, jotka elävät kokonaan toisen luokan vaivaloisen työn hedelmistä. Tämä toinen luokka, huolien ja kurjuuden, vaivan ja työn rasittama, on kansa raukka, Ranskan talonpoika. Sitä syövät ja kalvavat kaikki, sitä painavat ei vain kuningas ja ruhtinaat, sen tyrannit, vaan sitäpaitsi vielä koko aateli, koko papisto ynnä kaikki oikeuden edustajat, kaikki verojen ja vuokrien imijät ja kaikki joutilas, hyödytön kansa, mitä maan päällä on. Sentähden onkin Ranskan talonpojasta hyvällä syyllä sanottu, ettei ole mitään niin alhaista, niin surkeata ja halveksittavaa kuin hän. Ranskan talonpoika tekee työtä vain aatelin ja papiston hyväksi, ja saa kaikesta työstään itselleen tuskin leipäpalan.“

Niin kirkkoherra Meslier, mutta Ranskan vallankumouksen historian kirjoittaja Beering Liisberg todistaa, että talonpojat eivät „väsymättömimmällä utteruudella ja suurimmilla ponnistuksillakaan kyenneet samalla kertaa ansaitsemaan jokapäiväistä leipäänsä ja maksamaan verojansa“.

Cambrain arkkipiispa Fenelon kirjoitti v. 1693 kirjeen Ludvig XV:lle, jossa — luonnollisesti tuloksettomasti — annettiin kuninkaalle todellinen kuva hänen kansansa tilasta. „Teidän kansanne kuolee nälkään. Viljelys on melkein hävinnyt laajoilta maa-aloilta. Kaupunkien sekä maaseudun väkiluku hupenee. Koko Ranska on tavaton autioitettu sairaala, jossa ei ole elintarpeita. Kansa, joka Teitä on niin kovin rakastanut, alkaa menettää ystävyytensä, luottamuksensa, jopa kunnioituksensa Teitä kohtaan. Kansanliikkeet,

jotka kauvan ovat olleet tuntemattomia, alkavat tulla tavallisiksi. — — — Te olette nyt joutuneet siihen surkuteltavaan äärimmäiseen asemaan, että Teidän täytyy joko antaa rankaisematta nousta kapinaan tai joukolla surmauttaa kansaanne, jonka olette saattanut epätoivoon ja jota joukottain kuolee nälkätauteihin.“

Nälkäkuolema ja kapina. Kapina tai nälkäkuolema. Kas siinä se babylonialainen „Mene tekel“, joka kirjoitetaan Ranskan kuninkaitten luettavaksi, niin hengellisten kuin maallisten profeettain kädellä jo vuosisatoja ennen suurta vallankumousta. Vuoden 1614 säätypäivillä — viimeiset, mitkä Ranskan yksinvalta enemmän kuin puoleentoista vuosisataan näki hyväksi kutsua koolle — kuvasi Robert Mirom sitä kauheata kurjuutta, jossa kaikkien ryöstämä ja pahoin pitelemä talonpoika eli, seuraavin liikuttavin sanoin:

„Täytyy olla kolminkertainen kerros vaskea ja suuri timanttisuoja sydämen ympärillä, voidakseen puhua kyyneliä tulematta silmiin ja huokauksien nousematta rinnasta, siitä tilasta missä Ranskan talonpoikaiskansa on. Kansa parka tekee työtä lakkaamatta, säästämättä ruumista tai sieluaan, hankkiakseen ravinnon koko kuningaskunnalle. Ei ole ainoatakaan vuodenaikaa, ei ainoatakaan viikkoa, ei ainoatakaan päivää tai edes hetkeä, mikä ei vaadi lakkaamatonta, ahkeraa työtä. Ja tästä työstään jää talonpojalle vain hiki ja kurjuus; mitä muuta hänelle jää, sen käyttää hän taillen, suolaveron, epäsuorien verojen ja muiden räsistusten suorittamiseen. Kansa paran, jolla perintöosanaan on vain maanmuokkaaminen, kättensä työ ja otsansa hiki,

jota rasittaa talle ja suolavero, lukemattomien sissisoturien raaka ja katkeroittava kiskonta sekä kolme hedelmätöntä vuotta, tämän kansaparan on nähty syövän ruokaa pellolla eläinten joukossa. Osa tästä kansasta on vähemmän malttavana lähtenyt ulkomaille, kiroten kotimaatansa, tuota kiittämätöntä, joka on kieltänyt häneltä ravinnon, joka ei ole auttanut häntä hänen kurjuudessaan.

„Hyvät herrat, ne jotka teidän oikeudentuntoonne ja sääliinne vetoavat, eivät ole hyönteisiä tai matoja; ne ovat Ranskan kansaa, ne ovat järjellisiä olentoja, lapsia, joiden isiä, holhoojia ja suojaajia te olette. Vapauttakaa te suosiollisesti heidät siitä orjuudesta, jonka painostamana he taipuvat maahan!“

„Mitä hyödyttäisi ilman kansaparan työtä kiskoa sen kymmenykset ja suuret maatilat? mitä aateliala sen kauniit maat ja suuret läänit? mitä porvaristoa sen talot, korot ja perinnöt? — — — Täytyy pelätä, että kansa muuttuu alasimesta, jona se nyt on, moukariksi.“

Että Miromin vertaus alasimen muuttumisesta moukariksi ei ollut edes liian aikainen, vielä vähemmän aiheeton, sen tuleamme vähän tuonnempana toteamaan. Mutta yhtä vähän kuin hänen vetoamisensa vaikutti vallassaolevien säälintunteeseen, yhtä vähän vaikutti tuo varottava uhkaus aatelin, papiston ja alaikäisen kuningasvallan päätuneisiin sydämiin.

Aateliston pillin mukaan tanssiva leskikuningatar Maria di Medicin heikko holhoojahallitus vastasi sekä kolmannen säädyn lukuisiin väärinkäytösten ja laitto-

main kiskomisten johdosta tehtyihin valituksiin että Miromin puheeseen, sulkemalla säätyjen istuntosalin ja kieltämällä edustajia kokoontumasta. Ja että tämä hallituksen menettely oli etuoikeutettujen säätyjen toivomusten mukaista, sitä todistaa jo ennemmin kertomamme papiston näillä samoilla säätypäivillä verotuskysymyksestä antama lausunto, että „se olisi Jumalan valtakunnan häpäisemistä, jos papistoa verotettaisiin“. Papisto nähtävästi turvautui raamatun lauseeseen: „Enempi tulee peljätä Jumalaa, kuin ihmisiä“ ja että „esivalta ei miekkaa hukkaan kannan“. Talonpoikain riistäminen ja verokuorman vierittäminen kansan hartioille senvuoksi yhä vain jatkui sekä entisestäänkin kiihtyi aina vuoteen 1789, vaikka ylenmäärin kiusattu ja kidutettu talonpoikaisväestö joskus kaupunkilaistenkin kannattamana ryhtyi kapinaan noita kiusaajiansa vastaan.

Jo v. 1358 oli Ranskassa suuri, la jasqueri-sodan nimellä tunnettu talonpoikaiskapina, jolloin noin 100,000 suuruinen talonpoikaisarmeija Tapani Marcelain johtamain kaupunkilais-kapinoitsijain kera pitemmän ajan piti puoliaan kuninkaallista armeijaa ja aatelistoa vastaan. Tämän kapinan tukahutettua ei tosin ollut mainittavampia levottomuuksia aina kuudennelletoista vuosisadalle asti, mutta sitten ne taas tulivat hyvinkin tavallisiksi ja kohdistuvat ne suurimmaksi osaksi verotaakan synnyttämää sietämätöntä räsitystä vastaan.

Niinpä oli tuo kaikista veroista vihatuin suolavero syynä Quennen maakunnassa vuonna 1548 syttyneeseen

kapinaan. Tähän kapinaan yhtyneitten talonpoikaisjoukkojen yhteinen lukumäärä nousi tuota pikaa 50,000. Monet kaupungit, m. m. Bordeaux, valloitettiin tai liitettiin ne vapaaehtoisesti kapinoitseviin. Vuonna 1586 nousivat taas Ala-Normandian talonpojat kapinaan syystä „että tahtoivat puolustaa omaisuuttaan, vaimojaan ja lapsiaan sotaväen rosvousta ja raakuutta vastaan“. Samoihin aikoihin riehunut kapinallinen liike Ala-Bretagnessa oli suunnattu aatelista vastaan, jonka sukupuuttoon häviämällä he luulivat voivansa „paltuttaa maailmaan tasa-arvoisuuden, jonka pitäisi vallita ihmisten kesken“.

Kolme vuotta 1593—1595 kestäneen „craquantien“ (ryysymekkojen) kapinan johtajat Pointoun, Saintongen, Limousinin, Marchen, Pericardin ja Quercyn maakunnissa antoivat julistuksen, jossa kaikkia „suopeamielisiä“ vaadittiin käymään kapinoitsijain kanssa „vastustamaan apuveron keksijäin, varkaitten, veronottajien, veroasiamiesten, heidän apulaistensa ja kannattajiensa kynsiä“. Kuninkaallisten joukkojen onnistui kukistaa lopulta tämä craquantien kapina — niinkuin kaikki edellisetkin — Limousiinissä ja Saintongessa. Mutta Pericardissa teki 40,000 miehinen talonpoikaisjoukkue niin kovaa vastarintaa, että hallitus oli pakoitettu tekemään sen kanssa sopimuksen verorästien anteeksiannosta. Neljäkymmentä vuotta vallitsi nyt rauha näissä maakunnissa. Mutta jo 1636—1637 riehui taas uusi kapinaliike, jolloin talonpojat kaupunkien viranomaisten ja porvariston kera vielä kerran kehottivat julistuksissaan kansaa „nousemaan puolustamaan ja vapaut-

tamaan sissisoturien ja veronkantajien sortama isänmaa“.

Kaikkien näiden talonpoikaiskapinain syy, luonne ja kulku on melkein sama. Yllätetyn aatelin ja veronvuokraajien kimppuun hyökätään, heitä surmataan, hirtetään, linnat ja veroasemat poltetaan. Sitte jonkun ajan kuluttua lähettää kuningas, kardinaali, tai kuka kulloinkin hoitaa hallitusta, paikkakunnalle sotilasylivoiman, johon aatelismiehet koston- ja saaliinhimoisina yhtyvät. Enemmän tai vähemmän verisen ottelun jälkeen huonosti asetetut talonpoikaisjoukot hajotetaan ja sitten alkaa kapinallisten hirttäminen, heidän asu-
mustensa polttaminen ja viljelystensä autioittaminen. Rauhotustyö on päättynyt, kapinoitsijain valitukset sietämättömästä verotaakasta on tukahutettu heidän veriinsä, ja kaikki on taas levollista jonkun vuosikymmenen, mutta lopulta alasin kumminkin muuttuu moukariksi ja murskaa verenimijäin ikeen, kaataa kansan hartioille sälytetyn taakan.

Edellä kuvatulla tavalla kukisti kardinaali Richelieu myös viimeksi mainitun 1636—1637 vuoden kapinan ja veroja yhä lisättiin. Normandian säädetyt v. 1637 antoivat kuninkaalle kirjelmän, jossa kuvasivat maakunnan hirvittävää tilaa: maasotilaitten ja veronkantajien autioittamana, vankilat täynnä suolaveron uhreja, kylät jätettyinä, väestö harhailemassa metsissä tai muuttuneina rosvoiksi. Myöskin Rouenin parlamentti, pormestari sekä maakunnan ylin käskynhaltija osottivat suosivansa talonpoikien asiaa. Mutta Richelieu hajotti parlamentin, erotti ylikäskynhaltijan,

pormestarin ja neuvoston viroistaan, lähetti maakuntaan 4,000 vierasta sotamiestä. Tähän murha-, ryöstö- ja rosvojoukkueeseen liittyi aatelisto ja asia sai kaikkien talonpoikaiskapinain tavallisen lopun.

Valtion raha-asiat yhä huononevat.

Alituisesta verojen lisäämisestä huolimatta ei valtio v. 1648, — jolloin kardinaali Mazarin Ludvig XIV alaikäisenä ollessa hoiti Ranskan hallitusta — voinut maksaa edes korkoja veloistaan. Ylen määrin köyhdytetty kansa ei luonnollisestikaan kyennyt tyydyttämään valtion yhä kasvavia menoja, sentähden puhkesikin taas viime mainittuna vuonna sisällinen sota, eli niin kutsuttu *«fronde»*-kapina, jolloin jo itse Pariisin kaduille rakennettiin barrikaadeja, ja jolloin hallituksen puolustajat, osan ylimystöstäkin asetuttua parlamentin ja kansan puolelle, joutuivat ahdinkoon, mutta v. 1652 sai kenraali Turme S:t Antoine-nimisessä Pariisin esikaupungissa voiton kapinoitsijoista. Ja Richelieun sekä Mazarinin kehittämä rajaton kuningasvalta, jonka mahtavin edustaja Ludvig XIV v. 1661 ryhtyi hallitukseen, ei nyt enään luullut kohtaavansa mitään vastusta oman kansansa taholta. „Joka on alamaiseksi syntynyt, totelkoon kuningasta ilman epäröimättä“, „Valtio olen minä“ y. m. Ludvig XIV rajatonta yksinvaltaa kuvaavat lausunnot todistavat nyt kuningasvallan vastuunalaisuutta alamaisten edun ja onnen puolesta, joiden puolesta huolehtiminen muka kuului tämän itsevaltiaan hallitsijavelvollisuuksiin.

Ludvig XIV tarmokas ja työkykyinen sisäministeri Jean Babtiste Colbert yritti kyllä saada valtion peräti huonot raha-asiat parempaan järjestykseen, ei niin paljon verojen korottamisella kuin kansan maksukyvyyn kohottamisella sekä saattamalla verojen kannon tarkemman valvonnan alaiseksi. Siihen aikaan kun Colbert astui hallitukseen, nousivat valtiorahaston vuotuiset tulot tuskin 30 miljoonaan markkaan. Veronmaksajat — kansa — sai kuitenkin suorittaa veronmaksajille vuodessa aina 85 miljoonaa. Noin 55 miljoonaa vuodessa luisui niin muodoin veronmaksajien taskuihin. Colbert saattoi valtion menot ja tulot joltiseenkin tasapainoon ja sai monenmoisilla elinkeinoja kohottavilla toimenpiteillään verot karttumaan niin, että ne hänen kuollessaan v. 1683 nousivat 112 miljoonaan, josta välittäjille, veronvuokraajille, meni ainoastaan 25 miljoonaa. Kuitenkin huojensi Colbert ensi töikseen varsinaisen talonpoikia rasittavan veron *la taillen* suuruutta, mutta samalla hän myöskin lakkautti laajalti etuoikeutettujen luokkien veronvapausoikeuksia. Vuonna 1663 *taillesta* annetulla säädöksellä ja v. 1664 syyskuun julistuksella peruutettiin kaikki vuoden 1634 jälestä annetut aateliskirjat. Tämän toimenpiteen tarkoituksena — kuten Colbert lausui — oli „vapauttaa maa näistä syöpäläisistä, jotka lakkaamatta olivat sitä kalvaneet“. Syöpäläis-nimityksen antoi hän aateluus- ja verovapaus-linnaiselle porvaristolle. Talonpoikaisyhdyskunnat vapautettiin sen lisäksi niitä painavista veloista ja niille palautettiin aatelin sekä luostarien ryöstämät yhteismaat ja niityt. Maanviljelystä ja karjan-

hoitoa edistettiin kieltämällä verorästeistä myymästä talonpoikien karjaa ja työkaluja. Nämät, samoin kuin monenlaiset muut maanviljelyksen, kaupan sekä teollisuuden hyväksi annetut määräykset vaikuttivat sen, että talonpoikien hyvinvointi ja samalla kansan veronmaksukyky lisääntyi nopeasti.

Mutta Ludvig XIV ministeristöön kuului toinenkin, alallansa hyvin huomattu suuruus, nimittäin sotaministeri Louvais. Tämä viimeksimainittu taitavasti käyttämällä hyväkseen itsevaltaisen kuninkaan suuruudenhulluutta, johti hänet sotapolitiikan uralle, josta seurasi sotilasmienojen vallan suunnaton lisääntyminen. Sensijaan, että esim. 30-vuotisen sodan aikana oli 40,000—50,000 miestä Ranskan armeijassa, käytti Ludvig XIV jo ensimmäisessä sodassaan, jota käytiin Belgiassa v. 1666, 125,000 miestä. Viimeisessä Espanjaa vastaan käydyssä sodassa vuosina 1688—1697 nousi armeijan lukumäärää jo 450,000 mieheen. Sotalaivasto kasvoi samassa suhteessa. Vuonna 1661 oli ainoastaan 30 laivaa, mutta jo 1683 oli niiden luku 176. Uusia linnoituksia rakennettiin etevän sotilasinsinööri Vaubanin johdolla 33 ja vanhoja vahvistettiin yli 300.

Noin tavattomien sotilasmienojen peittäminen sekä sen lisäksi Versaillesin loistavan hovielämän ylläpitäminen kysyi niin suuressa määrin valtion varoja, että ne kokonaan hävittivät Colbertin vaivaloisen sekä aluksi menestyksellisen työn hedelmät Ranskan verotusolojen uudistamiseksi ja kansan varallisuuden kohottamiseksi.

Jo v. 1673 näki Colbert olevansa pakotettu korotamaan kymmenen vuotta aikaisemmin alentamaansa

taille-veroa. Myös suolaveroa ja tulleja täytyi korottaa sekä ottaa jälleen häytäntöön aikaisemmin poistetut leimamaksut sakramenteista y. m. Kaikille kauppatavaroille, joita myytiin, määrättiin korkea vero. Ja taas kannettiin kaikki talonpoikia rasittavat maksut, aikaisemmin tapana olleella ankaruudella. Mutta turhaan taisteli Colbert viimeisinä vuosinaan valtiontulojen keskeytymätöntä nousemista vastaan. Kaikki kehotukset säästäväisyyteen torjui mielivaltainen kuningas sanoilla: „Minun menoni ovat kaikki välttämättömiä.“

Colbertin kuolemasta v. 1683 seuraa sitten yhtämittainen Ranskan rappeutuminen joka suhteessa. Verotaakan yhä lisääntyessä kasvaa kansan puute ja kurjuus yhä suuremmaksi. Tätä aikakautta kuvaa lyhyesti ja sattuvasti Voltairen lause: „Ihmiset kuolivat nälkään Te Deumin sävelten kaikuessa.“ Kaikkien intendenttien selostuksista tulee näkyviin, että hallituksen vero- ja sotapolitiikka on vienyt kansan enemmistön äärimmäisen kurjuuden partaalle. Rouenin maakunnasta esim. ilmoitetaan, että sen 700,000 asukkaasta 650,000 ei ole vuoteenaan muuta kuin olkilyhde. Vuonna 1707 julkaisemassaan kirjoituksessa «*Dime rauycde*» (Kuninkaan kymmenys) kertoo Vauban, „että viime aikoina kymmenesosa valtion asukkaista on pakotettu suorastaan kerjäämään, että viisikymmenesosaa on melkein samassa tilassa, että neljäkymmenesosasta, jotka vielä ovat jälellä, kolme on velkarasitusten ja oikeudenkäyntikulujen ruhjomana, ja että ainoastaan viimeinen kymmenesosa tahi 10,000 henkeä 100,000 tulee hyvin toimeen“. Vuosien 1708—1709 välinen ankara talvi oli varsinkin

tukala. Versaillesin linnan edustalle kerääntyi silloin joka päivä sadottain ihmisiä leipää pyytämään. Ja maalaiset olivat jo vuosikausia pakoitetut ylläpitämään henkeänsä kasvien, m. m. saniaisen, juurista sekä ohra- ja kaurajauhoista valmistetulla ravinnolla. Mutta sittenkään ei saanut laskea julkisuuteen moitteita hallitusvallan väärinkäytöksistä eipä edes tuoda parannusehdotuksia kuuluville, sillä se oli itsevaltiuden loukkaamista. Kun esim. eräs Baisguillebert esitti keinoja kansan köyhtymisen ehkäisemiseksi, niin joutui hän vallanpitäjien epäsuosioon. Vaubanin äsken mainittu kirjoitus, jossa hän m. m. ehdotti, että kaikilta otettaisiin kymmenesosa tuloista valtion varoihin, jätettiin pyövelin poltettavaksi.

Kuitenkin täytyi kuninkaan jo v. 1710 turvautua tuohon Vaubanin esittämään verotuskeinoon ja määrätä kymmenesosa kansalaisten tuloista luovutettavaksi valtion rahastoon, sillä erotuksella vain, että muita veroja ei poistettu, kuten Vauban oli ehdottanut. Mutta kaikesta kiskomisesta ja verottamisesta huolimatta jätti Ludvig XIV kuoltuaan v. 1715 noin 2¹/₂ miljaardin valtiovelan sekä 78 miljoonan vuotuisen vaillingin. Ja „kuningas Auringon“ — kuten häntä loisto-aikansa nimitettiin — maalliset jäännökset täytyi yöllä, erästä syrjäkatua myöten kuljettaa St. Denis'in hautakammioon, kun peljättiin suuttuneen kansan vihaa ja häpäisemistä. Olipa syytäkin jo tuollaiseen pelkoon, sillä „kuningas Auringon“ mahtavan hallituksen viimeisinä vuosikymmeninä, vuosien 1689 ja 1715 välillä, kuoli Ranskassa noin kuusi miljoonaa ihmistä nälkään. Ja

tämä tapahtui ajalla, jolloin Ranskan väkiluku ei vielä noussut kuin 18 miljoonaan.

Tuo kurja ja kaikin puolin perikatoaan kohti kulkeva Ranskan taloudellinen, yhteiskunnallinen ja valtiollinen tilanne ei suinkaan parantunut Ludvig XV pitkänä hallituskautena 1715—1774. Kuninkaan tunnuslauseena jo olikin: „Kyllä meidän aikamme riittää, tulkoon meidän jälestämme sitten vedenpaisumus.“ Tämän periaatteen — jos sitä sellaiseksi voi sanoa — mukaisesti mässäilikin tuo kaikista Ludvigeista kuuluisin elostelijakuningas hallituksen sekä sisä- että ulkopolitiikkaa johtavien lukuisten jalkavaimojensa kera, tuhlaten valtion varoja vuotuisesti noin 80—90 miljoonaa loistavan hovielämänsä ylläpitoon. Mutta „kansa raukka“, tuo kaiken loiston ja ylellisyyden kustantaja, Ranskan talonpoika, se sai „nähdä nälkää kuin joulua ja syödä ruohoa kuin naudat“. Niinpä kerrotaan, „että vuonna 1725 täytyi Normandian väestön elää pelkästään yrteistä ja juurista. Ja vuonna 1740, maan nauttiessa täydellistä rauhaa, olivat talonpojat pakotetut syömään ruohoa kuin lampaat ja kuolemaan kuin karpäset“.

Järjestelmän täytyy muuttua.

Ludvig XVI etevä ja varsin tarmokas rahaministeri Turgot käsitti kyllä mistä kenkä kipeimmin puristaa. Jo ennen ministerinä oloansa oli Turgot Limonsin maakunnan indententtinä poistanut koko joukon niitä esteitä, joita feodaalinen yhteiskuntajärjestys ylenpalti-

sine rasituksineen asetti porvarillisen yhteiskuntajärjestyksen kehitykselle. Astuttuansa Ludvig XVI ministeristöön v. 1774 yritti hän ryhtyä vielä pelastamaan koko valtakuntaa uhkaavalta vedenpaisumukselta poistamalla m. m. vilja- ja viinikauppaa rasittavat tullit y. m. rajoitukset. Hänen monien muiden uudistustensa joukossa oli myöskin verotaakan oikeudenmukaisempi jaotus, joten, jos hänen monet suunnitelmansa olisivat tulleet toteutetuiksi, yhteiskuntajärjestelmän väkivaltainen mullistus ehkä olisi saattanut tulla välteytyksi. Mutta tuhlaillemaan tottunut hovin määräysvaltainen hengetär „Madame Vaillinki“ — Kuningatar Maria Antoinetten haukkumanimitys — ei pitänyt liehakoitsijainsa kera sellaisesta rahaministeristä, jonka ohjelmalla oli: „ei vararikkoa, ei uusia veroja, ei lainoja, vaan ainoastaan menojen supistamista.“ Turgot sai sentähden hyvine suunnitelmineen suistua satulasta. Ja entinen meno, valtion varojen suunnaton tuhlaus, lainaileminen mistä suinkin saatiin, ylenpalttinen verojen kiskonta ja sitä seuraava kansan kurjistuminen sai jatkaa aina siihen saakka, kunnes Turgotin ja Neckerin seuraajan rahaministeri Calonne oli välttämättömyyden pakosta tunnustettava, ettei ollut enään muuta keinoa jäljellä valtio-vararikon estämiseksi, kuin aateliston ja kirkon etuoikeuksien sekä verovapauden lakkauttaminen.

Herrainpäivillä 1787 — ylimysten kokous, jota ei ollut kutsuttu koolle sitten vuoden 1626 — selitti Calonne aivan avoimesti, että paitsi ääretöntä valtiovelkaa oli valtiokassassa 125 miljoonan vaillinki sekä ettei valtio voinut täyttää sitoumuksiaan, jos aatelin ja

hengellisen säädyn verovapautta ei poisteta. „Etu-oikeudet pitää uhrattaman, oikeus ja kohtuus vaativat sitä ja välttämättömyys pakottaa siihen.“ Näinkään suora hallituksen selonteko aseman vaarallisuudesta ei kuitenkaan tuottanut muuta tulosta kuin sen, että Calonne sai väistyä hovipuolueen ja kuningattaren vehkeilyjen vuoksi rahaministerin paikalta, jättääkseen vaikean asemansa Lamenia de Briennen selvitettäväksi, jonka viime-mainitun täytyi vihdoin elokuulla 1788 selittää, että valtion täytyy toistaiseksi lakkauttaa maksunsa, sitä ennen tyhjennettyään yksin sairaaloiden ja hyväntekeväisyyslaitostenkin pienet rahastot valtion tarpeiden tyydyttämiseksi.

Nyt vihdoin ei hallituksella enään ollut muuta tietä valittavana kuin kutsua kansan edustajat, maan kaikki kolme valtiosäätyä neuvottelemaan miten valtion on pelastuttava rahapulasta. Kun tämä säätykokous sitten 5 p. toukokuuta v. 1789 avattiin, selitti kuningas valtaistuinpuheessaan, „että valtiovelka, joka jo hänen noustessaan valtaistuimelle oli *ääretön*, yhä vaan oli kasvanut hänen hallitusajallaan, ja että sen johdosta verotkin olivat lisääntyneet“. Kuninkaan sinetinvartija Barentin luetellessaan niitä kysymyksiä, joiden erinomattain tulisi olla edusmiesten huomion esineinä, mainitsi ensimmäisenä „verojen oikeudenmukaisemman jaoituksen ja kaikkien etuoikeuksien poistamisen“. Edellisenä päivänä pitämässään valtiopäiväsaarnassa kosketteli Nancyn arkkipiispa erittäinkin maalaisväestön kurjuutta sekä sitä kuinka kohtuutonta oli, että verot raskaimmin rasittivat köyhintä väestöä. Hänen esityk-

sensä silloisen verotusjärjestelmän onnettomista seurauksista sekä erityisellä ivalla ja äänenpainolla lausumansa sanat: „Kaikki tämä tapahtuu parhaimman kuninkaan nimessä“ herätti, huolimatta majesteettien läsnäolosta, äänekkäitä mieltymyshuutoja ja kättentaputuksia.

Mutta tällöin vyöryikin jo vedenpaisumuksen tulva yli äyräittänsä, sillä paitsi valtion vararikkotilaa oli edellisen syksyn raemyrskyt ja rankkasateet turmelleet sadon, jonka lisäksi vielä 1788—1789 ylen ankara talvi saattoi kansan kurjuuden niin suureksi, että koko maa oli nälkäkapinoille, ryöstöille ja vallankumoukselle alttiina. Yksistään Pariisin 660,000 asukkaasta laskettiin jo vuoden alkupuolella olevan 120,000 henkeä nälkäkuoleman partaalla ja kaksi sen vertaa vain väivoin kykenevän elättämään itseänsä. Keväällä tulee nälänhätä päivä päivältä aina kauheammaksi. Se ajoi Pariisin työläiset ulos hökkeleistään „korvat täynnä leipää pyytävien lasten huutoja, kädet tyhjinä taikka asestettuina ryhmysauvalla tai katukivillä käymään pistimiä tai miekkoja vastaan“. Ja nälänhätä toi maaseuduilta tuhansittain pariisilaisille onnettomuustovereita, jotka tuossa maailman suuressa kaupungissa toivoivat jotain mahdollisuutta ansaita jokapäiväisen leipänsä, mutta jotka täällä vain joutuivat lisäämään nälkäisten suurta joukkoa, tuota epätoivon kiihdyttämää köyhälistöarmeijaa, jolla ei ollut enään mitään menetettävää, jolle kuolema oli melkein ainoa pelastaja, ja joka sen vuoksi saattoi uhrata henkensä epätoivon rohkeudella. Niinpä noin viikkokausi ennen säätykokouksen avaamista, eli

samana päivänä — huhtik. 27 — jolloin sitä varten valittu komitea alkoi merkitä pöytäkirjaansa kolmannen säädyn taholta säätykokoukselle esitettäviä Pariisin valitsijain antamia kansan valituksia ja toivomuksia, ryhtyivät äänioikeudettomat kansajoukot yhtäkkiä omin-takeiseen toimintaan.

Mainittuna päivänä levisi leipuripuoteja piirittäväin nälistyneitten ihmisten keskuudessa huhu, joka tiesi kertoa, että Saint Antoine etukaupungissa asuva rikas tapettitehtailija Rèveillon olisi eräässä vaalikokouksessa kehunut, että työmies vaimoineen ja lapsineen voi hyvin elää viidellätoista sou'lla päivässä. Tuommainen lausunto katsottiin lopen nääntyneen rahvaan pilkkamiseksi ja se oli kostettava. Jo saman päivän ilta-puolella marssi 3,000 työmiestä kaupungintalolle, missä Rèveillon parhaillaan oli erään valituskomitean istun-nessa. Hänet oli aikomus väkisin raastaa salista ja lyödä kuoliaaksi. Tämä aije saatiin sentään ilman asevoimaa estetyksi, mutta illemmällä kokoontui taas pari tuhatta ihmistä Rèveillonin sekä hänen naapurinsa tehtailija Henriottin asuntojen edustalle, jonka viime-mainitun myös tiedettiin soimanneen Pariisin alhaisoa roistoväeksi. Hänen talonsa ryöstettiin illan kuluessa. Henriot itse pääsi töintuskin pakenemaan ulkopuolelle Pariisia. Rèveillonin taloa vartioitsi tällä kertaa 30 ranskalaisen kaartin sotamiestä. Hyökkäys sitä vastaan jätettiin sentähden seuraavaksi päiväksi, jolloin Rèveillonin talon edustalle kerääntyi noin 6,000 henkeä. Nyt murtauduttiin sisään ja lyötiin säpäleiksi kaikki mikä vaan tuossa rikkaassa talossa eteen sattui. Ja

kun vihdoin joltinenkin sotaväenosasto oli päässyt tunkeutumaan joukon lävitse ja alkoi ampua, ryhtyi rahvas sitä kivittämään. Vasta myöhään iltapäivällä sai pataljoona sveitsiläiskaartia väkijoukon hajoitetuksi, mutta kapinapaikalle oli jäänyt 300 kuollutta sekä yhtä monta haavoitettua.

Tämä piskuinen, sellaisissa oloissa varsin vähän huomiota herättänyt „meteli“, vain kerrottuna osotteeksi siitä, kuinka kansan katkeruuden malja oli jo kaikin puolin kukkuroillaan ja kuinka herkästi se läikähteli yli laitojensa pienimmänkin varomattomuuden vuoksi jo ennemmin kuin säätykokouksen herättämä valtiollinen myrsky vielä oli ehtinyt kuohuttamaan kansan mielen itse kurjuuden alkulähdettä, koko hallitusjärjestelmää ja sen erikoisia aikaansaannoksia, esim. verotusoloja sekä muita kurjistuttamiskeinoja vastaan.

Verotuskysymyksen vuoksi osoitti valtiollinen ilmapuntari ylälmoissa yhtämittaista laskeutumista. Sen jälestä kuin 1787 vuoden herrainpäivät kieltäytyivät suostumasta Calonnen esityksiin verokuorman tasoittamisesta ja etuoikeuksien lakkauttamisesta, yritti Calonnen seuraaja Brienne saada Pariisin parlamentin myönnytyksen hallituksen esittämälle lakiehdotukselle yleisestä, kaikkea maata rasittavasta maaverosta, joka siis olisi merkinnyt yhden tärkeimmän aateliston etuoikeuden lakkauttamista. Mutta ylimysten ylimyksistä kokoonpantu laitos selitti — tahtomatta antaa julki suorasti kielteistä kantaansa — että ainoastaan kansa, valtakunnan säätyjen edustamana, voi myöntää vakinaisia veroja. Mutta vararikon partaalla olevalla hallituksella

ei ollut aikaa eikä halua vedota kansanedustajiin, ja kuningas pakotti sentähden Pariisin parlamentin hyväksymään ehdotetun lain.

Mutta kun rahalliset vaikeudet yhä vain lisääntyivät, oli Brienne pakotettu uudelleen esittämään parlamentille, että hallitus saisi ottaa suurenpuoleisia lainoja seuraavana viisivuotiskautena, jonka ajan kuluttua hallitus lupasi kutsua kokoon valtakunnan säädyt. Tähän ei parlamentti enään suostunut edes kuninkaan pakotuksesta, vaan huomautti taaskin vain säätyjen kokoonkutsumisesta.

Tämä välien kärjistyminen hallituksen ja Pariisin parlamentin välillä johti toukokuussa 1788 muutamien parlamentin jäsenten vangitsemiseen, sekä vihdoin saman kuun 8 päivänä koko parlamentin lakkauttamiseen. Ja nyt määrättiin säätyjen kokoontuminen tapahetuksi tammikuussa 1791.

Tiedon levittyä maaseudulle näistä hallituksen ja Pariisin parlamentin välisistä taisteluista ja parlamentin hajotuksesta, herätti se kaikkialla mitä suurinta suuttumusta, ryhdyttiinpä useissa paikoin jo väkivaltaisuuksia toimeenpanemaan. Dauphinen maakunnan pääkaupungissa Grenoblessa rakennettiin jo kesäk. 7 p. 1788 katusulkuja ja pantiin toimeen yleinen kapina. Kuvernöörin asunto vallotettiin väkiryynnäköllä ja pakotettiin hänen lähin miehensä Clermout Tonneren herttua, kuvernöörin poissaollessa antamaan luvan parlamentin kokoontumiseen. Se kokoontuikin kohta sen jälestä Grenoblen kaupungintalolle ja lähetti kuninkaalle kirjelmän, jossa vaadittiin Pariisin parlamentin asettamista

entiselleen ja maakuntapäivien kokoonkutsumista, lisä-
ten, että viimeainitut, jos hallitus kieltäytyy niitä
kokoonkutsumasta, kokoontuvat ilman kuninkaan kut-
sumusta.

Näin kapinallinen puhetapa sai aikaan sen, että
Dauphineen lähetettiin 20,000 sotamiestä marsalkka
de Vauxin johdolla palauttamaan järjestystä. Mutta
tämä ei uskaltanutkaan, kansan suuttumuksen yhä
kiihtyessä, ruveta toimimaan. Dauphinen maakunta-
päivävaalit toimitettiin sitten ilman kuninkaan lupaa
kaikessa rauhassa. Ja kun nämä maakuntapäivät heinä-
k. 21 p. kokoontuivat, päättivät ne „opettavaksi esimer-
kiksi kaikille ranskalaisille“ olla hyväksymättä mitään
veroa, ennenkuin valtakunnan säädöt olisivat sen
hyväksyneet. Kaksi etuoikeutettua säätyä sitä paitsi
selitti haluavansa myös ottaa osaa yleisten verojen
maksuun samassa määrässä kuin kolmaskin.

Tämäkin kokous uudisti taas vaatimuksen valta-
kunnan säätyjen kokoontumisesta ja lähetti sen lisäksi
kuninkaalle paheksumislausunnon Pariisin parlamentin
hajotuksesta, jossa m. m. sanottiin näin opettavaisesti:
„Teidän majesteettinne. Kovin helposti saattaa tapah-
tua, että astutaan yksinvallan ja mielivallan välillä ole-
van rajan yli. Kun hallitsija käyttää valtaa, joka
hänelle on uskottu lakien täyttämiseksi, täyttääkseen
oman tahtonsa, silloin alkaa mielivalta.“

Hyvin ymmärrettävästi tuo dauphinelaisien omaval-
tainen menettely raivostutti hallitusta. Brienne tahtoi
lähettää lisää sotaväkeä hajoittamaan sikäläisen sääty-
kokouksen ja vangitsemaan liikkeen johtajan, sääty-

kokouksen sihteerin Jean Joseph Mounierin. Mutta kuningas pelkäsi, että väkivallan käyttäminen Dauphinea kohtaan, jonka tarinokas ja esimerkiksi kelpaava esiintyminen jo oli herättänyt innostusta koko maassa, vain synnyttäisi uutta vastarintaa, ehkäpä kansalaissodan. Hän peruutti sentähden Mounierin vangitsemiskäskyn, peruutti toukokuussa antamansa asetukset, ja elokuun 8 p. 1788 julkaistiin määräys valtakunnan säätyjen kokoontumisesta jo keväällä 1789. Joku päivä myöhemmin antoi Brienne selityksensä, että valtio ei enään voi täyttää sitoumuksiaan. Hän sai elok. 25 p. lähteä tiehensä, ja kaksi päivää sen jälestä nimitettiin Necker raha-asiain ministeriksi. Hän sai sitäpaitsi kuninkaalta luvan kohdella kapinallisen Dauphinen asukkaita mielensä mukaisesti, kunhan vain esti kansalaissodan syttymästä. Ja nyt tuli kiire hankkia myös selvityksiä valtakunnan säätyjen kokoontumis- sekä vaalitivasta, koska ne sitten vuoden 1614, jolloin säädtyt viimeksi kokoontuivat, olivat kokonaan joutuneet unhotuksiin.

Sen verran kyllä tiedettiin, että vanhan säätykokouksen, «*Les Etats generauxin*», muodosti kolme säätyä: aatelisto, papisto ja kolmas sääty «*le tiers etat*». Mutta mikä oli tämä kolmas sääty, kuinka suuri ja kutka sen muodostivat? Tämän kysymyksen valaisemiseksi saivat hallituksen käskystä kaikki yleiset laitokset, oppineet seurats sekä yksityiset henkilöt tuoda esiin mikä vain vähänkin sitä selvittäisi. Ja selityksiä tuli.

Ranska joutui tuona hätätalvena 1788—1789 oikein lentokirjatulvan valtaan. Niissä selitettiin, että valistu-

neella aikakaudella oli varsin luonnotonta kahden ensimmäisen etuoikeutetun säädyn, aatelin ja papiston, joihin kuului vain 270,000 ihmistä, hallita ja vallita kolmatta säätyä, johon kuului 25 miljoonaa. Kysymykseen „mitä on kolmas sääty?“ vastasi apotti Sieyes kaikista lyhyimmin ja terävämmin sanoilla: „Kaikki kaikessa! — Mitä on se tähän asti ollut? Ei mitään. — Mitä tahtoo se olla? Jotain.“

Jouluk. 27 p. 1788 julkaisi Necker hallituksen määräyksen, että kolmannen säädyn jäsenluku tulee olemaan kahden kertainen, eli niin suuri, että se yksinään vastaa aatelin ja papiston yhteistä jäsenmäärää.

Kansan käsityksessä tämä hallituksen määräys merkitsi sitä, että vihdoinkin tuo niin kauvan sortoa ja vääryyttä kärsinyt kolmas sääty, Ranskan kansa, sen kurjuudessaan kuoleva talonpoika, oli kohotettu kaikissa suhteissa saman arvoiseksi etuoikeutettujen säätyjen kanssa. Tätä käsitystä vielä varmisti vaaliohjeitten määräys, „että hänen majesteettinsa on lausunut toivovansa, että kaikille hänen alamaisilleen valmistetaan mahdollisuus valtakunnan etäisimmistäkin sopukoista tuoda hänelle toivomuksensa ja valituksensa. Joka vaalipiirissä tuli laatia pöytäkirja, johon merkittiin kaikki valitukset valtiollisista ja yhteiskunnallisista epäkohdista sekä tehdyt ehdotukset niiden poistamisesta ja parantamisesta.

Noista epäkohdista ja kansan kärsimyksistä vaalikoouksissa keskusteltaessa ja niitä selvin, intohimoisin lausein pöytäkirjoihin merkittäessä, tuli rahvas täysin selville kurjuutensa syistä sekä kärsimystensä suuruu-

desta, ja toiveet uuden ajan koittamisesta lisääntyivät. Tietämättömyydessä kasvatettu kansa uskoi, että „parhain kaikista kuninkaista“ nyt tahtoi tehdä kaikki ihmiset tasa-arvoisiksi. Nyt ei enään saanut olla läänitysherroja eikä läänityselvollisuuksia ja -oikeuksia. Kansa oli nyt vapaa veroista, ja kaksi etuoikeutettua säätyä sai tästälähin pitää huolta verojen maksamisesta. Nälistynyt kansa alkoi panna käytäntöön jo ennen säätyjen kokoontumista näitä „hyvän kuninkaansa“ tarkoituksia.

Ja kun „hyvä kuningas“ nyt kerran tahtoi tehdä alamaisensa onnellisiksi, niin kaiketikin hän salli myös nälkäisen kansansa syödä kyllikseen. Näin päätettiin ja sen mukaan toimittiin. Viljavarastot ryöstettiin, verojen vuokraajain kassat tyhjennettiin, veroja kieltäydettiin maksamasta ja tullimiehet ajettiin tiehensä. Kaikki tämä tapahtui huutaen: „eläköön kuningas!“ ja väittäen, „että niin on kuninkaan tahto“. Kevätkuukausina 1789 oli koko Ranskan maa kapinain ja metelien vallassa. Niitä laskettiin kaikkiaan olleen yli kolmensadan. Vallankumous siis itse asiassa oli jo täydessä käynnissä tahi vieläkin enemmän: vallankumouksen ydinkysymykset olivat jo käytännössä ratkaistut ennen varsinaisen vallankumouksen alkua, ennen kuin hallitus ja kansalliskokous ehtivät antamaan näille kumouksellisille tapahtumille oikeudellisen vahvistuksensa.

Muilla aloilla, esim. henkisen katsantokannan muuttamisessa sekä kaupan ja teollisen elämän kehityksessä, kirkollisen hohtouksen ja läänityslaitokselle ominaisten

taloudellisten liike-elämän rajoitusten murtamisessa, oli yhteiskunnan sisuksissa todellisuudessa tapahtunut muutos jo paljoo aikaisemmin, „ennenkuin se puhkesi ilmi vallankumouksessa ja sai siltä ulkonaisen tunnustuksensa“.

Tämän kaikille yhteiskunnallisille mullistuksille ominaisen historian järkkymättömän lain, että yhteiskunnallisia vallankumouksia ei tehdä, vaan että vallankumous „voi ainoastaan antaa mullistavalle muutokselle, joka jo on tapahtunut yhteiskunnan olevissa oloissa, oikeudellisen tunnustuksen ja johdonmukaisen loppusuorituksen“ selittää Lassalle sangen valaisevasti „Työväen ohjelmassaan“.

Meidän silmämääränämme ei tällä kertaa kumminkaan ole lähemmin kosketella noita muilla aloilla tapahtuneita muutoksia Ranskan henkisessä, yhteiskunnallisessa tahti taloudellisessa elämässä ennen vallankumousta. Ei senkään vuoksi, että niihin tavallisesti on kiinnitetty enemmän huomiota kuin itse varsinaisen vallankumouksen päätekijään, ja sen räikeämpään, niin sanoaksemme kansantajuisimpaan ilmenemismuotoon, verotuskysymykseen. Sillä niinkuin edellä esitetystä historiikista on ilmikäynyt, oli se ennen kaikkea verotuskysymys, joka kärjistytti hallituksen ja kansan, etuoikeutettujen säätyjen sekä rahvaan välit siihen polttopisteeseen, mikä sytytti vihdoin yleiseen ilmieliekkiiin jo vuosisatoja kyteneen siellä ja täällä, silloin tällöin tilapäisiä tulenpurkauksia muodostaneen tyytymättömyyden,

Verotuskysymys Ranskan suuren vallankumouksen päätekljänä.

Edellisestä Ranskan valtion raha-asiain selostuksesta on käynyt epäamättömän selväksi, että se oli hallituksen auttamaton rahapula, valtion vararikkotila ja etuoikeutettujen säätyjen jyrkkä kieltäytyminen verojen suorituksesta, mikä pakoitti hallituksen kokoonkutsu- maan säätykokouksen. Kansan verotaakan taas ollessa jo niin suuren, että siihen ei enään käynyt mitään lisääminen, että se jo niinkin ehdytti kansan tuotanto- sekä maksukyvyyn, vähentäen vielä aivan arveluttavassa määrässä suoranaisen nälkäkuoleman kautta itse veron- maksajain lukumääräkin, ei hallituksella enään ollut muuta keinoa kuin pyrkiä ottamaan sieltä missä vielä jotain oli, s. t. s. käydä etuoikeuksien ja etuoikeu- tettujen verovapauksien poistamiseen. „Etuoikeudet pitää uhrattaman, oikeus ja kohtuus vaativat sitä ja välttämättömyys pakottaa siihen.“ Tämä Calonnen 1787 herrainpäivillä sanelema ohjelma oli myös 1789 vuoden säätykokoukselle tarkoitettu välttämättö- myysohjelma, vaikka se kuninkaan valtaistuinpuheessa ilmeni vain valtiovelan „äärettömän“ suuruuden ja verojen lisääntymisen valituksena. Mutta suursinetin- vartija Barentin sen sijaan, kuten jo on mainittu, kiinnitti edustajain huomiota ennen kaikkea verojen oikeudenmukaisempaan jaotukseen ja „kaikkien etu- oikeuksien poistamiseen“. Tätä säätykokouksen pää- kysymystä, tätä vallankumouksen ydintä: verojen ylen- paltista rasittavaisuutta ja koko verotusjärjestelmän

nurinkurisuu­ta sekä siitä johtuneita on­nettomuutta ja kurjuutta tuottavia kansan kärsimyksiä kuvailtiin jo valtiopäiväsaarnassa. Tämän välttämättömyystilan­teen selostukseen käytti rahaministeri Necker säätykokouksen avajaisissa kokonaista kolme tuntia, lukemalla nume­roita ja laskelmia täynnä olevan perinpohjaisen selon­teon valtion raha-asia­in tilasta. Ja tämän kysymyksen tunnusti myös säätykokous ensimäiseksi ja tärkeim­mäksi, koska se heti „kansalliskokoukseksi“ julistau­duttuaan ja ensimmäisen presidenttinsä valittuaan vielä samana päivänä — kesäk. 17 — kiirehti päättämään: *«että kaikki siihen asti määrättyt verot olivat laittomia»*, mutta että niitä yhä edelleen saataisiin ottaa, niin kauvan kuin kansalliskokous olisi koossa; jos sitävas­toin kansalliskokous hajoitettaisiin — oletus, jota heti seuraavina päivinä yritettiin toteuttaa — laattaisiin heti veroja maksamasta.

Tuo verojen laittomiksi julistaminen oli niin muo­doin se oikeudellinen tunnustus kansalliskokouksen taholta sille kansan jo ennakolta käytäntöön asettamalle vallankumoukselliselle menettelylle, mistä juuri edellä oli puhetta. Ja yksinomaan tämän kysymyksen aset­minen hallituksen ja kansalliskokouksen välisen valtasuhteen määrääjäksi taas osottaa verokysymyksen olleen vallankumouksen tärkeimpänä tekijänä. Sama käsitys ilmenee edelleen heinäk. 12 päivänä alkaneessa Pariisin kapinan alkunäytöksessä.

Kun tieto kuningasvallan vehkeilyistä kansallis­kokousta vastaan kansan suosiman rahaministeri Nec­kerin erottamisen kautta oli varmistunut ja ensimmäinen

huuto: „Aseisiin! Aseisiin!“ kajahtanut keskikaupungilla, lähtivät myöskin Pariisin etukaupunkien asukkaat ottamaan osaa leikkiin, kuultuaan, että vihdoinkin oli ryhdytty toimintaan. Lähimmät esineet joihin kansan vihan vimma tällöin kaikkein ensinnä kohdistui, olivat Pariisin tavattoman upeasti rakennetut tulliaitaukset.

Pariisissa, kuten muissakin Ranskan kaupungeissa, kannettiin myyntitullia kaikista maalta kaupunkiin tuoduista elintarpeista. Noiden aitausten tarkoituksena oli estää ruoka- ja juomatavarain salakuljetusta, joka varsinkin aikaisemmin oli ollut niin tavallista, että kaupungin laskettiin sen kautta menettäneen noin viidennesosan sille kuuluvasta myyntitulliosuudestaan.

Verotuskysymystä nyt käytännössä ratkaistaessa oli sängen luonnollista, että kansan raivo ensinnä suuntautui noita elintarvehintojen kallistuttajia, välillisen verotuksen välineitä vastaan. Heinäkuun 12 ja 13 päivän välisenä yönä, jolloin koko Pariisi ensikerran oli valveilla, jännityksellä odottaen suuren vallankumouksen vielä silloin aavistamattomia tapahtumia, saivat useimmat noista, kaikkiaan 54, tulliaitauksista loimuta asestautumaan alkaneen köyhälistöarmeijan leiritulina.

Tämä Pariisin proletariaatin virittämä „punaisen kukon“ aamulaulu herätti lopullisesti koko Ranskan pitkäaikaisen kurjuutensa unesta. Pariisilaisten esimerkkiä noudattaen nousi koko maaseudun rahvas katkomaan feodaalisia kahleitansa. Aatelisten linnat pistettiin tuleen, tilanomistajat pakotettiin kirjallisesti luopumaan kaikista etuoikeuksistaan. Ken kieltäytyi

suostumasta talonpoikien näihin vaatimuksiin sai osakseen kidutusta, mistä toisinaan oli kuolemakin seurauksena. Ja samallaista kohtelua saivat osakseen kaikki, joilla oli veroja tai muita maksuja suoritettavana. Jokainen virkamies, jolla oli jotain tekemistä vero- tai tullilaitoksessa, joutui pahoinpitelyn alaiseksi, ellei hän osannut olla yhtä ymmärtäväinen kuin Pariisin tullivirkamies Hebert, joka itse johti kansan hyökkäyksiä tulliaitauksia vastaan.

Kolmisen viikkoa heinäkuun 12—14 päivän tapahtumien perästä Pariisissa, saattoi maaseudun verisiä mellakoita tutkimaan asetetun komitean jäsen Salomon selonteossaan kansalliskokoukselle todeta koko maaseudun olevan liekkien vallassa. Ja vasta tämä selostus, vasta tämä kauhun ja hävityksen hirvittävä kuvaus sai kansalliskokouksen etuoikeuksia nauttivat jäsenet aateliset sekä kirkonmiehet läänitysoikeuksistaan ja verovapauksistaan luopumaan.

Tähän mennessä oli kansalliskokous jo ollut kolmisen kuukautta koossa. Mutta sen käytännölliset aikaansaannokset eivät olleet mistään merkityksestä. Verotuskysymys oli edelleen sillä tolalla, mihin se kesäk. 17 p. jätettiin. Etuoikeudet, joiden lakkauttaminen piti olla kokouksen ensi tehtäviä, olivat aivan koskemattomina, mikäli niiden poistamisesta ei tullut puhetta niissä pitkissä teoreettisissa keskusteluissa, joita pidettiin perustuslain, vapaan valtiomuodon sekä ihmisen ja kansalaisen oikeuksien johdosta. Turhaan oli kreivi Mirabeau selittänyt hetken vaatimuksia vastaamattomiksi tuollaiset pitkät teoreettiset keskustelut. Hän kyllä

huomautti, mutta turhaan, että Ranskan talonpoika vähemmän välitti ihmisen ja kansalaisen oikeuksien julistuksesta kuin siitä, että hän saisi leipää itselleen ja nälistyneille lapsilleen. Vaikka kansalliskokouksella heinäkuun päivien perästä oli kaikki valta, ei se osannut tahi ei halunnut käyttää tuota valtaansa tarkoituksen mukaisimmalla tavalla kansan hyödyksi ja parhaaksi.

Vasta nyt Salomon'in selostuksen kuultuaan höristi aatelisto korviansa. Ja yöllä elokuun 4 päivän jälkeen kiiruhti yksi toisensa perästä kansalliskokouksen puhujalavalle ehdottamaan vihatun *taille*-veron, myyntitullien ja kymmenysten poistamista, kaikkien läänitysherrain, aateliston, kirkon, kaupunkien sekä maakuntien etuoikeuksien ja verovapauksien lakkauttamista.

Porvarillinen historian esitystapa näkee tuossa etuoikeutettujen säätyjen luopumisessa verovapauksistaan ja läänitysoikeuksistaan ainoastaan inhimillisyyden ja isänmaanrakkauden tunteista johtuneen innostuksen ja uhrautuvaisuuden puuskan, joka muka elokuun 4 ja 5 päivän välisenä yönä oli hypnotiseerannut aatelmiehet sekä papit uhraamaan „isänmaan alttarille“ feodaaliset oikeutensa. Mutta, kuten jo olemme osoittaneet, ei tänä yönä tapahtunut mitään muuta uhrausta, kuin se mitä varten säädyt tahi nykyinen kansalliskokous oli alkujaan kokoon kutsuttu. Ei tehty muuta, kuin mihin välttämättömyys pakotti, mitä hallitus jo monet kerrat rahapulassaan oli turhaan vaatinut, mihin kansan kapiinat jo monen monet kerrat olivat pyrkinneet, mitä maassa tällä kertaa vallitseva hätä ja kurjuus edellytti ja vihdoin — mikä tässä on eritoten merkillä pantava

— *minkä kansa oli jo väkivaltaisella tavalla saattanut käytäntöön.*

„Se, jolla on voima, menettelee mielensä mukaan“, sanoi Bismarck kantaessaan 3 vuotta veroja laittoman kulunkiarvion mukaan. „Kuningas on herra, pakko oikeuttaa kaikki“, sanoi joku Ludvig XV ministereistä, kun hänen veromääräyksensä mainittiin. Heinä- ja elokuun päivinä v. 1789 oli Ranskan kansa sekä kuninkaan että kansalliskokouksen herrana. Voima oli nyt tällä erää kansan puolella, asetettukin voima, ja sentähden kansa menetteli „mielensä mukaan“. Tämän kansan majesteetin pakottamana, kansan tahdon mukaan toimivan voiman määräyksestä, ilmaisee vihdoin Ranskan kansalliskokous, elok. 26 p. 1789 hyväksymässään „ihmisiä kansalaisoikeuksien julistuksessa“ sen periaatteen:

„että verotaakat ovat tasaisesti jaettavat kaikkien kansalaisten kesken kunkin varain mukaan“, sekä seuraavan poliittisen määritelmän:

„että kaikkien kansalaisten on oikeus joko itse tai edusmiesten kautta tarkastaa verojen välttämättömyys, suostua niihin vapaaehtoisesti, seurata niiden käyttämistä ja määrätä niiden määrä, jaotus, kokoomistapa ja aika, jolloin niiden on oltava voimassa“.

Siinä se nyt sitten vihdoinkin tuli paperille tuo vuosisatoja vaadittu ja odotettu määräys verotaakan tasoittamisesta kansalaisten maksukyvyn mukaan. Siinä vihdoinkin perustuslaillinen säädös verotusolojen järjestämisestä kansanvaltaisten periaatteiden mukaisesti.

„Kauvan se kesti, miespolvia sitä vaadittiin, mutta vihdoin hetki oli tullut. Noita höyhenkevyitä aivoja,

joita mitkään todisteet ja esitykset eivät voineet liikuttaa, täytyi punaisen kukon ryhtyä opettamaan. Ei ollut muuta keinoa. Miettikääpä tarkoin tätä! Köyhä leski poimii nokkosia saadaksensa jotain päivällistä lapsilleen, mutta hajuvesiltä tuoksuva ylimys, joku hienosti puettu tyhjäätoimittaja hovissa omistaa taikakalun, jonka avulla hän anastaa leskeltä joka kolmannen nokkosensa ja kutsuu sitä vuokraksi ja laiksi. Semmoisen järjestelmän täytyy vihdoin loppua. Eikö täydy? — Kyllä varmastikin sen täytyy. Mutta sellainen loppu — — —! Mahtanevat ne, joille Jumala suuressa laupeudessaan on sallinut aikaa ja rauhaa, valmistella toisenlaista ja lempeämpää loppukohtausta.“

Noin hurskaan toivomuksen kirjoittaa hurskasmielinen Carlyle Ranskan vallankumouksen kauhujen johdosta porvarilliselle yhteiskunnalle. Mutta nykyiset vallanpitäjät välittävät ehkä vieläkin vähemmän hurskaista toivomuksista kuin heidän keskiaikaiset edeltäjänsä. „Se, jolla on voima, menettelee mielensä mukaan“ niin tänään kuin eilenkin. Ja porvarillinen yhteiskunta on taas vierittänyt verotaakan kansan pohjakerrosten kannettavaksi, huolimatta Ranskan 1789 vuoden kauhua herättävästä vallankumouksesta, huolimatta silloin puristetusta ihmisoikeuksien julistuksesta.

Porvarillisen yhteiskunnan kansan hartioille säilyttämää verotaakkaa lisätään päivä päivältä, vuosi vuodelta, lisätään varsin sietämättömiin saakka. Kuinka kauvan? Aina siihen asti kunnes voimasuhteet muuttuvat. „Verotaistelu on aina valtataistelua“, sanoo Rudolf Hilferding.

Kapitalistiluokan ja työväenluokan välinen verotaistelu on jo alkanut. Koska se päättyy? Sinä hetkenä, jolloin voima- ja valtasuhteet ovat muuttuneet.

Tuota muuttumista jouduttaaksemme on meidän selostettava kansalle kapitalistisen valtion pirullisen ovela verotusjärjestelmä, jonka avulla se taaskin siirtää kaikki yhteiskunnan ylläpidosta koituvat kustannukset kansan köyhimmän osan, sen sorretuimman ja omistusta vailla olevan köyhälistöluokan niskoille. Mutta se selostus vaatii vallan oman osansa ja vallan eri aineiston. Yhdestä seikasta me jo kumminkin ennakolta saatamme olla vakuutetut. Ja se on seuraava:

Kun kapitalististen valtioiden kulunkiarviot vuosi vuodelta osoittavat aivan huimaavaa menojen lisäystä yhteiskuntaa hyödyttämättömien sotilas- ja poliisimenojen peittämiseksi, ja kun noista menoista johtuva verotaakka yhä asetetaan vaikkapa kuinkakin kierässä sekä peitetyssä muodossa kansan köyhimmän osan kannettavaksi, niin täytyy kapitalistiluokan ja köyhälistöluokan välisen jo hyvässä vauhdissa olevan verotaistelun ennen pitkää muodostua päättekijäksi myös köyhälistöluokan ja kapitalistisen yhteiskuntajärjestyksen välisessä loppusuorituksessa samoin kuin se oli päättekijänä feodaalisen valtion ja porvarillisen yhteiskunnan välisessä kamppailussa.

HINTA 50 P:Ä